

Можливим шляхом вирішення цього завдання є додаткове вливання капіталу як із боку акціонерів, так і через об'єднання з іншими фінансовими установами. Широкомасштабними завданнями в галузі реформування фінансового сектору України мають стати заходи: 1) зміцнення та пришвидшення реструктуризації банківського сектору; 2) удосконалення банківського регулювання і нагляду; 3) сприяння зростанню доходів і зменшення витрат банків; 4) створення сприятливих умов для банківських клієнтів; 5) розвитку сектору небанківських установ.

Ми вважаємо, що при формуванні нового типу комерційного банку в Україні треба враховувати тенденції розвитку банків країн Західної Європи і США. Тоді банківська система України не розвиватиметься ізольовано від світового банківського співтовариства і зможе поступово інтегруватися у світовий фінансовий простір.

In the article an author examines the basic negative consequences of action of processes of globalization of financial markets positive and for the banking system of Ukraine and outlines possible strategic directions of its development in the context of eurointegration.

Література

1. Кириченко М. М. Інтеграція банківської системи України у світовий фінансовий простір // *Регіональна економіка*. – 2005. – № 3. – С. 134–142.
2. Павлюк К. В., Кожан В. А. Діяльність іноземних комерційних банків в Україні: тенденції та проблеми // *Фінанси України*. – 2006. – № 16. – С. 143.
3. Пошивалов В., Лапушкіна С. Вплив глобалізації на механізм та характер банківської діяльності // *Банківська справа*. – 2005. – № 6. – С. 83–88.
4. Уманців Ю. Розвиток національної банківської системи в умовах глобалізації світової економіки // *Вісник НБУ*. – 2006. – № 10. – С. 60.

Матейко С.

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

У статті уточнено сутність та розглянуто класифікацію витрат підприємств житлово-комунального господарства. Визначено важливі шляхи розв'язання складних проблем у сфері житлово-комунального господарства України.

Реалізація програми реформування і розвитку житлово-комунального господарства (далі ЖКГ) на 2004–2010 рр. передбачає пошук внутрішніх

резервів здешевлення вартості послуг, оптимізацію пов'язаних із ними витрат. Для цього важливо проаналізувати структуру витрат підприємств ЖКГ, визначити шляхи вдосконалення їх обліку. Ці важливі й складні проблеми стали предметом дослідження українських учених-економістів, зокрема М. Білухи, Ф. Бутинця, С. Голова, Н. Гури, В. Лінника, Н. Лисенка, М. Пушкаря, В. Сопка та ін. Проте не всі питання класифікації витрат ЖКГ детально висвітлені у їхніх працях. Тому авторка робить спробу доповнити своїх попередників, враховуючи досвід роботи підприємств ЖКГ, нагромаджений упродовж останнього часу.

Метою цієї роботи є: уточнення сутності та класифікації витрат у ЖКГ, визначення ціни продукції, рентабельності продукції та виробництва, побудова внутрішньогосподарських відносин, правомірність та доцільність тих чи інших організаційно-технічних заходів тощо. З даних бухгалтерського обліку має бути видно: скільки, яких ресурсів було затрачено на виробництво, які їх натуральні й вартісні параметри, характеристика процесу перетворення (трансформації) речовин та сил природи у новий продукт праці, кількісні й вартісні характеристики нового продукту праці. Ці характеристики мають сприяти оцінці відповідності витрат попередньо визначеним нормам (квоті, плану, кошторису тощо).

Витрати – це зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу між власниками) [5].

Із метою детальнішого дослідження витрат у ЖКГ доцільно використати метод класифікації.

У бухгалтерському обліку всю діяльність підприємства поділяють на звичайну й надзвичайну, а звичайна, у свою чергу охоплює операційну, фінансову та іншу діяльність, як видно з рис.1.

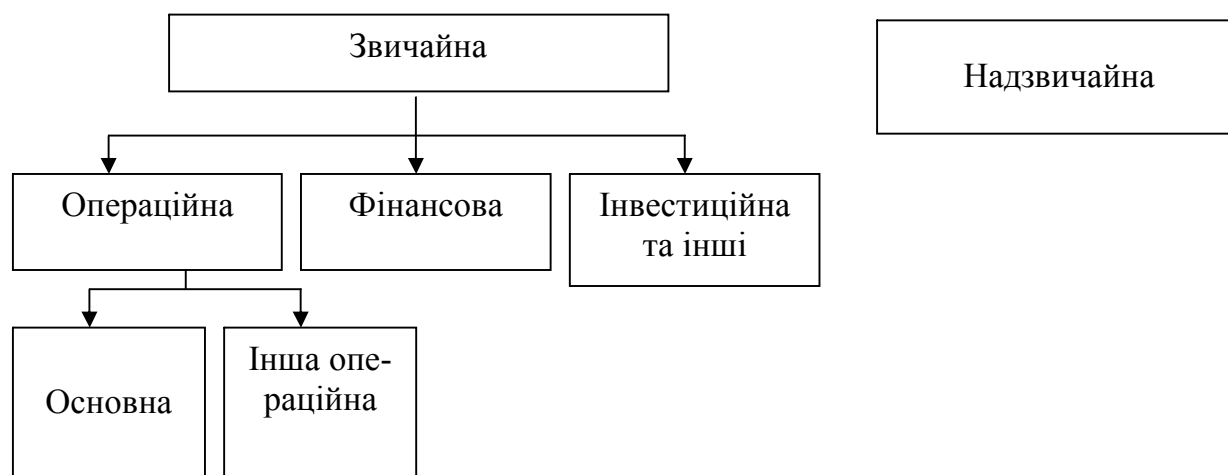

Рис. 1. Види діяльності підприємства.

Відповідно, доходи і витрати обліковують окремо за різними видами діяльності підприємства. У житлово-комунальному господарстві частка неопераційних витрат і доходів незначна. Неопераційні витрати становлять менше 1% від загальної суми витрат у всіх підгалузях, які ми розглядаємо [3, 72].

Операційні витрати на всіх підприємствах групують за однаковими статтями та елементами, але склад статей витрат буває різним, що має важливий вплив на процес калькулювання наданих послуг ЖКГ.

Склад та обсяг витрат обумовлює порядок визначення вартості одиниці продукції (робіт, послуг), шляхи її зменшення, а в кінцевому підсумку – рівень цін на продукцію (роботи, послуги) певного підприємства чи підгалузі.

Важливу роль відіграє класифікація витрат за економічними елементами і статтями калькуляції. Зокрема, І. Ламикін вважає, що «... поділ затрат за економічною ознакою на елементи обумовлений тим, що процес праці незалежно від будь-якої визначеної суспільної форми складається з цілеспрямованої діяльності чи самої праці, предмета, на який діє праця, і засобів праці...» Слід відзначити, що в основі групування витрат за елементами лежать економічно однорідні витрати незалежно від їх призначення та місця виникнення. Це означає, що витрати, які утворюють окремий елемент собівартості, охоплюють витрати незалежно від виробництва того чи іншого виду продукції. Така класифікація витрат ґрунтована на принципі їх участі у створенні вартості продукту.

Відповідно до П (С)БО 16 «Витрати» [5], під елементом витрат розуміють сукупність економічно однорідних витрат. П. Безруких вважає, що економічний елемент – «... це первинний однорідний вид затрат по основі діяльності господарюючого суб'єкта, який на рівні підприємства неможливо розділити на складові частини...» [1, 165]. Тоді як В. Сопка доводить, що «... елемент затрат – це відносно однорідний вид затрат, який характеризує в укрупненому вигляді використану форму речовин та сил природи, яку взято в управлінні економікою за вихідний момент та одиницю управління (нормування, планування, кошторисні роботи, калькулювання, облік контроль, аналіз)...» [8].

Таким чином, поелементне групування витрат дає змогу встановити потреби підприємства в основних і оборотних засобах: показує скільки і яких засобів витрачено незалежно від того, де вони вироблені й на що використані. За словами В. Котова, «... групування витрат за елементами дає вихідну основу для більш обґрунтованого визначення рентабельності продукції...» [4, 56]. Окрім того, поелементний розділ витрат потрібний для визначення їх структури, питомої ваги окремих витрат у собівартості продукції, що, в свою чергу, забезпечує підприємство інформацією про матеріало- фондо- і трудомісткість виробництва. А на думку В. Сопка, дана

класифікація витрат потрібна для встановлення розміру національного доходу.

Визначаючи мету групування витрат за елементами, М. Пушкар вважає, що таку класифікацію використовують для визначення розміру оподаткованого прибутку; визначення суми національного доходу держави; планування витрат (складання кошторисів); розрахунку різних економічних показників [7]. Окрім того, розподіл витрат за елементами дає змогу виявити якісні показники діяльності підприємства. Тому поелементне групування використовують для формування нормативної бази виробництва (встановлення нормативів витрат – перелік усіх витрат у грошовому вираженні) .

Згруповані таким чином витрати є вихідними у формуванні практично всіх вартісних параметрів економіки, визначенні ефективності виробництва.

Для розрахунку загальної суми витрат підприємства, згідно з П(С)БО № 16, витрати групують за такими економічними елементами:

1. Матеріальні витрати.
2. Витрати на оплату праці.
3. Відрахування на соціальні заходи.
4. Амортизація.
5. Інші операційні витрати.

До «матеріальних витрат» вводять витрати на:

- сировину й матеріали, використані як основні та допоміжні матеріали в операційній діяльності підприємства при виготовленні продукції (робіт, послуг) або для господарських потреб, тих чи інших цілей та сприяння у виробничому процесі;
- купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, використані в операційній діяльності підприємства;
- придбання у сторонніх підприємств і організацій будь-якого палива та енергії всіх видів, які використані на технологічні й інші операційні потреби, в т. ч. на експлуатацію транспортних засобів, опалення й освітлення приміщень, на вироблення з палива тепла та енергії, що спожиті в операційній діяльності підприємства;
- тару й тарні матеріали, використані в операційній діяльності підприємства;
- будівельні матеріали, використані як основні та допоміжні матеріали в операційній діяльності підприємства;
- запасні частини, використані для ремонту основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та МШП підприємства;
- інші матеріальні витрати, які відображають вартість виконаних для підприємства виробничих та невиробничих послуг;

- витрати на МШП, що використовують протягом не більше року або нормального операційного циклу, якщо він не більше року, в операційній діяльності підприємства.

До елементу «витрати на оплату праці» вводять:

- заробітну плату за складами й тарифами;
- надбавки та доплати до тарифних ставок і посадових окладів у розмірах, передбачених законодавством;
- премії та заохочення;
- матеріальну допомогу; компенсаційні виплати;
- оплата відпусток та іншого неопрацьованого часу.

До елементу «відрахування на соціальні заходи» вводять:

- відрахування на обов'язкове державне пенсійне страхування;
- відрахування на обов'язкове соціальне страхування;
- відрахування на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття;
- відрахування на індивідуальне страхування персоналу підприємства;
- відрахування на інші соціальні заходи.

До елементу «амортизація» вводять суму нарахованої амортизації основних засобів, інших необоротних, матеріальних та нематеріальних активів.

Витрати підприємств ЖКГ відшкодовують населення та підприємства (інші юридичні особи) у складі затвердженого тарифу. При цьому підприємства ЖКГ, які надають комунальні послуги, отримують оплату безпосередньо за ці послуги, а житлові організації отримують квартирну плату, за рахунок якої відшкодовують не тільки їх витрати (на прибирання місць загального користування та прибудинкової території, поточний ремонт, заміну електроламп, придбання інвентаря і т. д.), а й витрати сторонніх організацій – на вивезення сміття, обслуговування ліфтів, пожежну безпеку, дезінсекцію, дератизацію тощо. Для приватизованих квартир замість терміну «квартирна плата» вживають термін «відшкодування експлуатаційних витрат» або «плата за утримання будинку» в розмірі квартплати (яка у багатьох регіонах покриває тільки половину витрат житлових організацій).

До 2005 р. діяла постанова Кабінету Міністрів України «Про вдосконалення системи державного регулювання розміру квартирної плати і плати за утримання будинків і прибудинкових територій» від 22. 06. 1998 р. № 939, якою було затверджено склад витрат житлових організацій, що вводять до квартирної плати:

а) витрати на утримання обслуговуючого персоналу – оплата праці дворників, прибиральниць та інших, праця яких пов'язана з утриманням внутрішньобудинкових приміщень і прибудинкової території, та відрахування на соціальні потреби від цих витрат;

б) на експлуатацію будинкового господарства – освітлення та утримання місць загального користування, вивезення сміття, снігу, дезінфекцію, озеленення, протипожежні заходи (ці витрати головним чином сплачують відповідним стороннім організаціям);

в) на амортизацію основних засобів, окрім житлового фонду;

г) на капітальний ремонт основних засобів, окрім житлового фонду;

г) на поточний ремонт житлового фонду. Ці витрати вводять до валових витрат житлових організацій;

д) на експлуатацію ліфтів, їх утримання та обслуговування, крім капітального ремонту;

е) на утримання апарату управління;

є) інші витрати – банківське і касове обслуговування, спортивна та культурно-масова робота тощо, а також витрати на сплату відповідних податків та зборів.

Названа постанова втратила чинність після затвердження Порядку формування тарифів на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій [6]. Вважаємо, що з методологічного погляду наведений перелік витрат є таким, що розкриває сутність витрат житлової організації, які вводять до квартирної плати, є наочним і обґрунтованим. Порядок формування тарифів стосується порядку розрахунку нормативних витрат на різні види робіт із утримання будинків і має дещо інше цільове спрямування. У ньому наведено перелік послуг із утримання будинків і споруд та прибудинкових територій і порядок формування тарифів на них. Усі наведені послуги можна згрупувати за такими напрямками:

- прибирання сходових кліток, прибудинкової території, підвалів тощо;
- ремонт конструктивних елементів та технічних пристроїв будинків, обладнання дитячих та інших майданчиків;
- послуги, що надає, як правило, нежитлова організація: технічне обслуговування ліфтів, електроплит, систем протипожежної автоматики тощо, вивезення відходів, дезінсекція, дератизація, вивезення снігу і т. д.;
- інші послуги: обслуговування внутрішньобудинкових систем, систем диспетчеризації, підготовка житлових будинків до експлуатації в осінньо-зимовий період тощо.

Тобто, перелік досить деталізований, але не остаточний із погляду охоплення всіх витрат, що відшкодовують за рахунок квартирної плати – не враховано амортизацію обладнання, витрати на банківське і касове обслуговування та інші; їх враховано у складі непрямих витрат при розрахунку нормативних витрат за кожним видом послуг. Вжитий у Порядку формування тарифів термін «накладні витрати» доречніший при групуванні витрат у цілому на підприємстві (основні й накладні); при складанні калькуляцій витрати поділяють на прямі та непрямі.

Облік і групування витрат підприємства ЖКГ здійснюють згідно з П(С)БО16 «Витрати» [5], яким передбачено групування витрат за такими статтями витрат:

1. **Прямі витрати** – ті витрати, що можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат (бухгалтерський рахунок 23). Вони охоплюють прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати (відрахування на соціальні заходи, амортизаційні відрахування, витрати на утримання основних засобів і т. д.).

2. **Загальновиробничі витрати** – ті витрати, що не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом (рахунок 91). Вони охоплюють витрати на управління цехами, дільницями;

амортизацію необоротних активів загальновиробничого призначення; витрати на утримання виробничих приміщень (опалення, освітлення, водозабезпечення) і т. д.

Загальновиробничі витрати розподіляють на кожен об'єкт витрат із використанням бази розподілу – годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат.

Прямі й загальновиробничі витрати разом становлять *виробничу собівартість* продукції (робіт, послуг).

3. **Інші витрати**, що не вводять до собівартості продукції (робіт, послуг) – це витрати, які пов'язані не з виробництвом продукції, а зі звітним періодом (витрати періоду); їх списують у повному обсязі на витрати звітного періоду. Охарактеризуємо їх.

Адміністративні витрати – заробітна плата апарату управління, відрахування на соціальні заходи від цієї зарплати, витрати на службові відрядження, витрати на зв'язок, утримання обладнання, податки і збори, які не введені до прямих і загальновиробничих витрат, плата банкам за розрахунково-касове обслуговування тощо (рахунок 92).

Витрати на збут – оплата праці працівників, які забезпечують збут, витрати на рекламу, на транспортування продукції до покупця тощо (рахунок 93).

Інші операційні витрати – нестачі й втрати від псування цінностей, визнані штрафи, пені, неустойки, собівартість реалізованих виробничих запасів і т. д. (рахунок 94).

Усі зазначені витрати разом становлять повну собівартість продукції (послуг), хоча сучасна методологія бухгалтерського обліку не передбачає її визначення. Але при визначенні тарифу на житлово-комунальні послуги необхідно передбачати покриття не тільки прямих витрат, а й усіх операційних та інших витрат.

Окрім операційних витрат, виділяють: фінансові витрати (рахунки 95, 96); інші витрати (рахунок 97); витрати на сплату податку на прибуток (рахунок 98); надзвичайні витрати (рахунок 99).

При сучасній методології бухгалтерського і податкового обліку є певні проблеми щодо введення до собівартості окремих витрат при формуванні тарифу: амортизація, яку нараховують методами податкового обліку, не відображає реально наявного ступеня зносу основних засобів і не забезпечує нагромадження коштів для їх відновлення; введення до тарифу деяких інших витрат не завжди економічно обґрунтоване (наприклад, нарахований резерв сумнівних боргів у тарифі призведе до того, що платники змушені будуть сплачувати заборгованість неплатників); водночас невведення до тарифу цих витрат призведе до зниження тарифу понад існуючий рівень відшкодування і невиправданого збільшення збитків підприємств ЖКГ.

У ЖКГ на багатьох підприємствах не визначають окремо витрати на збут, у житлових організаціях здебільшого не виділяють також загальнови-робничі витрати.

При розподілі витрат між різними статтями витрат податки, які неможливо прямо віднести на виробничі або загальновиробничі витрати (рахунки 23, 91), зараховують до адміністративних витрат (рахунок 92). З метою зменшення частки останніх підприємства ЖКГ, як і інші підприємства, можуть зараховувати окремі податки і збори в дебет рахунків 23, 91, зокрема, частину комунального податку (відповідно до чисельності виробничого персоналу), податок із власників транспортних засобів (у частині транспортних засобів виробничого призначення), плату за землю, якщо виробничий підрозділ має права на земельну ділянку, засвідчені актом.

Економічно обґрунтована класифікація витрат ЖКГ – важлива передумова успішної організації планування, обліку, контролю й аналізу виробництва. Структура і обсяг витрат обумовлюють собівартість одиниці продукції (послуг), шляхи її зменшення, а в кінцевому підсумку рівень тарифів певного підприємства чи підгалузі ЖКГ.

In the article the classification of expenses of the municipal enterprises is considered and the essence of these expenses is defined. The author determines the important ways of solving complex problems existing in the sphere of municipal economy of Ukraine.

Література

1. Безруких П. С. Коментарий к Положению о составе затрат. – М.: Бухгалтерский учет, 1999. – 256 с.
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник. – Житомир: ЖІТІ, 2001. – 672 с.
3. Гура Н. О. Облік у житлово-комунальному господарстві: теорія і практика. – К.: Знання, 2006. – 351 с.

4. Котов В. Ф. Стоимостные категории в планировании промышленного производства. Вопросы методологии. – М.: Экономика, 1980. – 224 с.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31. 12. 2004 р. № 318.
6. Порядок формування тарифів на послуги утримання будинків і споруд та прибудинкових територій, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12. 07. 2005 р. № 560.
7. Пушкар М. С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти): Монографія. – Тернопіль: Економічна думка, 2000. – 567 с.
8. Сопко В. В. Бухгалтерський облік: Навч. посіб. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 1999. – 500 с.

Матійчук Л.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗМІЩЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Здійснено порівняльний аналіз особливостей розміщення та діяльності комерційних банків на регіональному рівні, на основі комплексного дослідження стану та тенденцій розвитку. Запропоновані пропозиції щодо вдосконалення діяльності комерційних банків на регіональному рівні.

Як показує світовий досвід, створення оптимальної банківської системи – тривалий процес. Період екстенсивного зростання, становлення системи комерційних банків в Україні закінчився, хоча, на нашу думку, банківська система України ще далека від досконалої, тому потребує певної трансформації.

Формування структури банківського сектору національної економіки ще не завершено, оскільки триває перехід на якісно новий рівень його розвитку. Розширюються зв'язки між банками й іншими кредитними організаціями, посилюються процеси оздоровлення банківської системи у зв'язку із запровадженням жорсткої процедури контролю й нагляду з боку НБУ за діяльністю комерційних банків.

За час становлення та розвитку банківської системи України досить чітко виявилася диспропорція територіального розміщення банків за регіонами, яка зумовлює, у свою чергу, особливості рівня банківського обслуговування, цінової політики, фінансові результати діяльності банків. Проблема регіоналізації банківської системи не може залишатись осторонь, оскільки вона спричиняє диспропорцію в русі грошових потоків, впливає на соціально-економічний розвиток окремого регіону, а